

Avfallsplan

**Avfallsplan för Lycksele kommun
2021–2030**

LYCKSELE
KOMMUN
LISJUNN KOMMUVENNA

Sammanfattning

Enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) är varje kommun skyldig att upprätta en renhållningsordning, bestående av avfallsplan och avfallsföreskrifter. Kommunens avfallsplan är ett viktigt verktyg för att långsiktigt utveckla och förbättra avfallshanteringen för att bli en del av och bidra till det hållbara samhället.

Syftet med denna avfallsplan är att engagera människor och göra det lätt att göra smarta val som skapar en hållbar kommun.

Lycksele kommun vill under perioden 2021–2030 arbeta med förbättringar inom fyra målområden. Målområdena sätter riktningen för det arbete som behöver ske avseende avfall. Inom varje målområde finns mer preciserade mål samt aktiviteter för att uppnå målen:

- 1. Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling av avfall**
Målområdet innefattar utsortering av matavfall och utveckling av återvinningscentralerna. Här återfinns också fossilfria bränslen för avfallshanteringen, lokal eller regional behandling av avfall och fördjupat samarbete med grannkommunerna.
- 2. Cirkulär ekonomi och hållbar livsstil**
Inom detta målområde beskrivs mål och åtgärder som på olika sätt syftar till en förflyttning uppåt på avfallstrappan genom minskade avfallsmängder, ökat återbruk och ökad återvinning som minskar resursslöserier och låter varor och material cirkulera längre i samhället.
- 3. Giftfri miljö**
Här återfinns hanteringen av dels gamla deponier som riskerar läcka skadliga ämnen till miljö, dels farligt avfall som uppkommer hos hushåll och verksamheter inom kommunen.
- 4. Minskad nedskräpning**
Målområdet innefattar att nedskräpning i kommunen ska minska beträffande alltifrån skräp till skrotbilar.

Sammantaget kan konstateras att Lycksele, liksom många andra av Sveriges kommuner, står inför utmaningar kommande år. För att bromsa klimatförändringarna är kraftiga åtgärder nödvändiga och arbetet måste påbörjas omedelbart. Avfallshanteringen kommer också att utvecklas och förbättras genom nya lagkrav för att miljöpåverkan ska minska, exempelvis genom införande av utsortering av matavfall och bostadsnära insamling av förpackningar och returpapper.

Till avfallsplanen hör också en aktivitetsplan, som årligen uppdateras med kommande verksamhetsårs aktiviteter. Denna fastställs av kommunstyrelsen i samband med budget.

Innehåll

1	INLEDNING.....	5
1.1	Bakgrund.....	5
1.2	Syfte.....	5
1.3	Framtagande av avfallsplan	5
1.4	Ordlista/förkortningar	5
2	MÅL OCH ÅTGÄRDER.....	6
2.1	Grund för framtagande av mål.....	6
2.2	Läsanvisning och målstruktur	7
2.3	Målområde 1: Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling av avfall	8
2.4	Målområde 2: Cirkulär ekonomi och hållbar livsstil	9
2.5	Målområde 3: Giftfri miljö	11
2.6	Målområde 4: Minskad nedskräpning.....	12
2.7	Ekonomiska konsekvenser av mål och åtgärder	12
2.8	Genomförande.....	13
2.9	Uppföljning	14
3	STYRMEDEL.....	15
3.1	Föreskrifter och taxa	15
3.2	Information och kommunikation	15
3.3	Upphandling.....	15
3.4	Fysisk planering	16
3.5	Tillsyn.....	16
4	BEHOV AV FRAMTIDA INSAMLINGSSYSTEM OCH ANLÄGGNINGAR.....	17
4.1	Framtida avfallsmängder och flöden	17
a)	Hushållsavfall	17
b)	Producentansvar	17
c)	Verksamhetsavfall.....	18
4.2	Insamlingssystem för förpackningar och returpapper	18
4.3	Insamlingssystem för mat- och restavfall	18
4.4	Insamlingssystem för farligt avfall.....	18
4.5	Insamlingssystem för grovavfall	18
4.6	Avfallsanläggning för mellanlagring och omlastning	19
4.7	Behandling av matavfall.....	20

Bilagor

Bilaga 1 Nulägesbeskrivning

Bilaga 2 Nedlagda deponier

Bilaga 3 Uppföljning av föregående avfallsplan

Bilaga 4 Miljökonsekvensbeskrivning

Bilaga 5 Framtagningsprocess för mål och åtgärder, samråd

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Enligt Miljöbalken (SFS 1998:808) är varje kommun skyldig att upprätta en renhållningsordning, bestående av avfallsplan och avfallsföreskrifter, vilken ska antas av kommunfullmäktige.

Kommunens avfallsplan är ett viktigt verktyg för att långsiktigt utveckla och förbättra avfallshanteringen för att bli en del av och bidra till det hållbara samhället. Avfallsplanen är ett strategiskt dokument i kommunen och ett verktyg för att styra avfallshanteringen i enlighet med de nationella, regionala och lokala miljömålen. Avfallsplanen ska utgöra ett verktyg för att kommunicera behov av förändringar för att kunna möta samhällets nya krav på avfallshantering och invånarnas önskemål om förbättrad service.

1.2 Syfte

Syftet med denna avfallsplan är att engagera människor och göra det lätt att göra smarta val som skapar en hållbar kommun.

1.3 Framtagande av avfallsplan

Arbetet med framtagande av mål har skett genom bred diskussion och dialog. Kommunens förvaltningar har getts möjlighet att ge synpunkter och delta i framtagandet av mål och åtgärder. Uppföljning av tidigare avfallsplan har genomförts. För de mål som inte uppfyllts har mål och aktiviteter för ett fortsatt arbete tagits med.

1.4 Ordlista/förkortningar

LAVAB	Lycksele Avfall och Vatten AB
ÅVC	Återvinningscentral (för grovavfall och farligt avfall)
ÅVS	Återvinningsstation (för förpackningar och returpapper)
Plan	Samhällsplaneringsenheten

2 Mål och åtgärder

2.1 Grund för framtagande av mål

Lycksele kommun har idag insamling av blandat brännbart avfall och behov finns av att utveckla sorteringen och införa separat matavfallsutsortering. De långa avstånden tillsammans med en liten befolkning gör insamling och avfallshantering utmanande. Samverkan med grannkommuner är viktig för att skapa gemensamma insamlingslösningar, samordna transporter och omlastning. Samverkan är viktig även ur ett kompetensperspektiv, där nya krav och lagar gör det utmanande för små avfallsorganisationer att genomföra nödvändiga förändringar och bedriva utveckling.

På nationell nivå har lagändringar genomförts avseende producentansvaret för förpackningar och returpapper. Det är fortfarande oklart hur de nya reglerna kommer att tillämpas. Producenterna är ålagda att samråda med kommunen om insamling av förpackningar och returpapper, där kommunen har möjlighet att välja vilket engagemang man vill ha i insamlingen.

I arbetet med framtagande av den nya avfallsplanen har ett antal behov och utvecklingsområden identifierats utifrån bland annat avfallshierarkin, svensk lagstiftning, globala miljömålen i agenda 2030, andra nationella mål, lokala och regionala mål och strategier. Även utveckling av avfallshantering i andra svenska kommuner, erfarenheter från nuvarande avfallshantering och diskussioner som har förts under arbetet med planen har påverkat målområdena.

De övergripande kommunala målen ligger till grund för allt arbete inom Lycksele kommun. Dessa mål är:

God folkhälsa:

1. Goda livsvillkor och levnadsvanor
2. Trygga invånare
3. Meningsfull fritid
4. Livslångt lärande

Attraktivt samhälle:

5. Växande näringsliv med fler i arbete
6. Ett hållbart samhälle för framtiden

Effektiv organisation

7. Attraktiv arbetsgivare
8. Verksamheter av hög kvalitet
9. Finansiella mål

2.2 Läsanvisning och målstruktur

Fyra målområden har identifierats:

1. Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling av avfall
2. Cirkulär ekonomi¹ och hållbar livsstil
3. Giftfri miljö
4. Minskad nedskräpning

För varje målområde finns ett flertal konkreta mål med tillhörande åtgärder beskrivna.

Mål anger *vad som ska uppnås inom en viss tid*.

Åtgärder beskriver *hur målen ska nås, alltså vad som ska göras, när och av vem*.

För varje mål finns en beskrivning av hur målet ska följas upp samt vilket globalt hållbarhetsmål som kommunen på det här sättet bidrar till.

För varje åtgärd finns en tidplan samt en ansvarig organisation inom kommunen.

¹ Cirkulär ekonomi innebär i korthet att de material samhället förbrukar stannar i omlopp så länge som möjligt. Det kan betyda att produkter håller längre, går att reparera, tillverkas av återvunna material etc. Det kan också innefatta beteenden som bidrar till minskad resursförbrukning, som gemensamt ägande av produkter som används sällan, bilpooler, konsumtion av återbrukade eller återvunna varor, upplevelser snarare än fysiska produkter, m.m.

2.3 Målområde 1: Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling av avfall

Mål	Bidrar huvudsakligen till övergripande kommunalt mål	Bidrar huvudsakligen till globalt hållbarhetsmål ²
1a) Separat insamling av matavfall är infört senast 2022	1, 6, 8	11.6 Minska städernas miljöpåverkan
1b) Matavfall behandlas lokalt eller regionalt	5, 6	7.2 Öka andelen förnybar energi
1c) 95 % av invånare och fritidshusägare är nöjda ³ med kommunens insamling av grovavfall och farligt avfall	1, 2, 8	11.6 Minska städernas miljöpåverkan
1d) Avfallshanteringens transporter inom kommunen är fossilfria	6, 8	9.4: Uppgradera all [industri och] infrastruktur för ökad hållbarhet
1e) Avfallstransporter på väg har minskat ⁴	6	9.4: Uppgradera all [industri och] infrastruktur för ökad hållbarhet
1f) Avfallshantering och/eller förebyggande av avfall inkluderas i översiktsplaner, detaljplaner och exploateringsavtal	1, 6, 8	13.2 Integrera åtgärder mot klimatförändringar i politik och planering
1g) Regionalt samarbete har formaliserats	8, 9	17.17 Uppmuntra effektiva partnerskap

Tabell 1. Aktiviteter för att nå målen under målområde 1, Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling av avfall

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Erbjud separat insamling av matavfall till villor, lägenheter, fritidshus och verksamheter.	LAVAB	2022	1a

² www.globalamalen.se

³ Målet mäts med kundenkät som genomförs 2020, 2025 och 2030

⁴ Värde 2020: 123 000 km (varav 68 000 km för insamling och 55 000 km till behandlingsanläggning)

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Verka för att samordna insamlingen och optimera insamlingsrutterna med grannkommunerna.	LAVAB	2022	1a
Verka för storskalig kompostering, gårdsbaserad biogasproduktion m.m.	LAVAB	Utrett senast 2023, genomfört senast 2030	1b
Utveckla ÅVCerna med avseende på tillgänglighet och informationsmaterial, öppettider kontra folks lediga tid etc.	LAVAB	2022	1c
Verka för helt fossilfria drivmedel vid transporter och omlastning av avfall.	LAVAB	Senast 2030	1d
Gör insamlingen av förpackningar och returpapper mer tillgänglig för invånarna	LAVAB och Plan	2022	1e
Genomför översyn av styrmedel (se kap 3) för att minska mängder och transporter	LAVAB	2021	1e
Utveckla samarbetet för att arbeta med avfall i planeringsprocessen	LAVAB och Plan	2023	1f
Verka för samarbetslösningar inom regionen	LAVAB	2021	1g

2.4 Målområde 2: Cirkulär ekonomi och hållbar livsstil

Mål	Bidrar huvudsakligen till övergripande kommunalt mål	Bidrar huvudsakligen till globalt hållbarhetsmål
2a) 80 % av invånarna uppger att de är positiva till att använda återbrukade produkter ⁵	1, 5, 6	12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar
2b) Kommunens kostnader för den egna mat- och restavfallsinsamlingen ska inte öka jämfört med 2019 ⁶	9	11.6 Minska städernas miljöpåverkan
2c) Ökad kunskap om avfallshantering och nedskräpning hos alla elever i mellan- och högstadiet samt gymnasiet	1, 4, 6	12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar

⁵ Målet mäts med kundenkät som genomförs 2025 och 2030.

⁶ Om inga åtgärder vidtas för att minska mängderna kommer kostnaderna istället att öka. Värde 2019: 717 680 kr för hämtnings- och behandlingsavgifter för Lycksele kommuns verksamheter (830 397 kr för alla kommunala bolag)

2d) 80 % av invånarna är medvetna om de positiva effekterna av källsortering ⁷	1, 4, 6	12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar	
2e) Mängden mat- och restavfall har minskat med 30 % per invånare jämfört med 2019 ⁸ , Till 2025 har mängden mat- och restavfall minskat med 25 % jämfört med 2015 ⁹	1, 6, 8	12.5 Minska mängden avfall markant	
2f) Mängd brännbart avfall från ÅVC har minskat med 10 % per invånare jämfört med 2019 (trädgårdsavfall undantaget) ¹⁰	1, 6, 8	12.5 Minska mängden avfall markant	
2g) Matsvinnet i kommunal verksamhet har minskat med 15 % per portion 2025 jämfört med 2021 ¹¹	6, 7, 8, 9	12.3 Halvera matsvinnet i världen	

Tabell 2 Aktiviteter för att nå målen under målområde 2, Cirkulär ekonomi och hållbar livsstil

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Verka för ökat återbruk genom attitydförändring och fysiska möjligheter till återbruk	Kommunledning	2022	2a, 2f
Se över krav vid upphandlingar för att minska avfallsmängderna	Ekonomienheten	2021	2b
Optimera användning av tekniktjänster genom dialog med verksamheterna i syfte att undvika onödiga inköp	LYSTKOM	2022	2b
Ersätt/ta bort onödiga engångsprodukter	Samtliga kommunala enheter	2024	2b, 2e
Erbjud utbildande studiebesök på avfallsanläggningen	LAVAB, Utbildningsnämnden	2021	2c
Utveckla digitala kanaler för information och kommunikation	LAVAB, LYSTKOM, Kommunledningskontor	2025 och 2030	2d, 2e, 2f

⁷ Målet mäts med kundenkät som genomförs 2020, 2025 och 2030. Värde 2020: 65 % (och 33 % anger "till viss del")

⁸ Värde 2019: 228,9 kg/invånare

⁹ Avfall Sveriges 25/25-mål, <https://www.avfallsverige.se/2525-malet/>. Värde 2015: 385 kg/inv.

¹⁰ Värde 2019: 16 025 kg

¹¹ Mäts med början 2021 och basvärdet redovisas därför i den årliga uppföljningen

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Erbjud bostadsnära insamling av förpackningar och returpapper till permanentboende och fritidsområden	Producenterna i samråd med LAVAB	Samråd 2021 och framåt, infört 2025	2e
Inför källsortering inom kommunens alla verksamheter	Kommunledning	2023	2e
Genomför informationsinsatser och sprid positiva resultat	LAVAB	Årligen	2d, 2e, 2f
Utbilda alla elever i mellan- och högstadiet samt gymnasiet gällande avfallshantering och nedskräpning	Skola	Årligen	2c
Utveckla ÅVCerna för att minska mängden brännbart avfall till förmån för återbruk och materialåtervinning	LAVAB	2021	2f
Verka för att minska matsvinnet genom ökad kunskap och förbättrade rutiner	Kostenheten	2025	2g

2.5 Målområde 3: Giffri miljö

Mål	Bidrar huvudsakligen till övergripande kommunalt mål	Bidrar huvudsakligen till globalt hållbarhetsmål
3a) Inga skadliga ämnen läcker från gamla nedlagda deponier	1, 2, 6, 8	3.9 Minska antalet sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar
3b) Mängden farligt avfall i restavfallet är max 15 g per hushåll och vecka (inkl. elavfall och batterier) ¹²	1, 2, 6, 8	3.9 Minska antalet sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar

Tabell 3 Aktiviteter för att nå målen under målområde 3, Giffri miljö

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Separat åtgärdsprogram för nedlagda deponier följs ¹³ .	Fastighet	2025	3a

¹² Mäts med plockanalys 2025 och 2030. Plockanalysen 2017 gav inte tillförlitliga värden, men det var tydligt att antalet batterier i restavfallet var avsevärt högre för villahushållen i Lycksele kommun än för Västerbotten i övrigt.

¹³ Se bilaga 2 Nedlagda deponier.

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Öka allmänhetens kunskap om farligt avfall	LAVAB	Årligen	3b
Se över infrastrukturen för insamling av farligt avfall	LAVAB	2025	3b

2.6 Målområde 4: Minskad nedskräpning

Mål	Bidrar huvudsakligen till övergripande kommunalt mål	Bidrar huvudsakligen till globalt hållbarhetsmål
4a) Nedskräpningen har minskat jämfört med 2020 ¹⁴	1, 2, 6, 9	8.9 Främja gynnsam och hållbar turism

Tabell 4 Aktiviteter för att nå målen under målområde 4, Minskad nedskräpning

Åtgärder	Ansvarig	Tidplan	Bidrar till avfallsplanens mål nr
Genomför årliga informationsinsatser till bärplockarföretag		Årligen	4a
Informationsinsatser till invånare och besökare	Kommunledning	Kontinuerligt	4a
Verka för fler och bättre soptunnor längs större vägar och frekventerade fritidsområden	Gata/Park, Trafikverket	2022	4a
Verka för färre övergivna fordonsvrak	Myndighetsnämnden	Kontinuerligt	4a

2.7 Ekonomiska konsekvenser av mål och åtgärder

Avfallshanteringen har under många år gått mot en alltmer komplex verksamhet, där nya lagkrav och ökade avfallsmängder gör det svårt för kommunerna att hålla avfallstaxan på en låg nivå. Vissa av de åtgärder som pekas ut i avfallsplanen kommer att innebära ökade kostnader för kommunen, medan andra, inte minst på sikt, kan hålla nere kostnaderna.

Det är också viktigt att poängtera att alla kostnader för avfallsplanen inte ska belasta avfallsorganisationens taxefinansierade verksamhet. Denna ska bekosta hanteringen av hushållsavfall. Det avfall som uppkommer i kommunens egna verksamheter ska däremot kommunen som fastighetsinnehavare stå för, alltså skattekollektivet. Detsamma gäller de

¹⁴ Mäts årligen genom kostnader för nedskräpning och antal anmälda ärenden. Mätvärden från 2019 används som utgångspunkt.

flesta åtgärder som syftar till att förebygga att avfall uppkommer, såsom att byta från engångs- till flergångsprodukter, minska matsvinnet eller ändra upphandlingspolicyn.

Målområde 1: Minskad miljöpåverkan från insamling och behandling

Detta avsnitt innehåller flera åtgärder som belastar avfallsorganisationen men som inte ryms inom ordinarie driftsbudget. Exempel är införande av separat matavfallsinsamling, ett lagkrav från EU, som kommer att kräva såväl fysiska investeringar som informationsinsatser. Utgifterna kan till viss del hållas nere genom samarbete inom Region10 inom områden som upphandling och information, samt genom att låta insamlingsrutter korsa kommungränserna där det är lämpligt. Ombyggnation av ÅVC, inklusive införande av ”grönt kort”-system för obemannad mottagning, kommer att kräva investeringar men ger förbättrad service och kan delvis motverka en del av den nedskräpning som dumpat grovavfall utgör idag.

Målområde 2: Cirkulär ekonomi och hållbar livsstil

En styrning mot mer cirkulär ekonomi innebär inga större utgifter för kommunen men kan tvärtom på sikt hålla kostnaderna nere, då avfallsmängderna minskar till förmån för återanvändning/återbruk och längre livslängd hos produkter. Åtgärder som syftar till att engagera skolbarn och allmänheten i avfallsfrågor kan betala sig genom minskad nedskräpning, bättre sortering och, i bästa fall, minskade avfallsmängder.

Målområde 3: Giftfri miljö

Åtgärderna handlar dels om att säkra äldre nedlagda deponier, vilket faller på skattekollektivet då kommunen som fastighetsägare bär ansvaret; dels om att förebygga att farligt avfall som uppkommer idag hamnar på fel plats, vilket är avfallsorganisationens ansvar. Komplettering av insamlingen av farligt avfall, t.ex. med mindre insamlingsstationer i tätort eller ytterligare insamlingsturer, skulle innebära utgifter men är också ett mycket viktigt steg mot en giftfri miljö.

Målområde 4: Minskad nedskräpning

Att kostnaderna för nedskräpningen följs upp kommer i sig inte att minska nedskräpningen, men kan vara information att kommunicera till invånare och besökare. Ofta är nedskräpning en stor utgift för kommunen. Åtgärder som begränsar problemet kan betala sig dels genom minskade kostnader, dels genom minskad otrygghet, ökad trivsel och nöjdare besökare och invånare.

2.8 Genomförande

För att på ett strukturerat sätt planera för och genomföra åtgärderna i avfallsplanen ska en aktivitetsplan tas fram årligen i kommunen i samband med budgetarbetet. Aktivitetsplanen anger mer i detalj vad som ska göras för att genomföra åtgärderna och bidra till måluppfyllnad. Ekonomiska medel avsätts i budget för genomförande av aktiviteterna.

Inom ramen för planerandet kan man behöva ta reda på vad man behöver göra, vad andra har gjort samt höja kompetensen inom organisationen genom exempelvis utbildning. De som berörs av förändringen behöver veta varför man ska göra en förändring och förutsättningar behöver skapas för att kunna göra det.

I många fall kan det också vara värdefullt att ha särskild dialog med vissa aktörer, t.ex. genom fokusgrupper där specifika ämnen diskuteras. Intressenter och grupper att bjuda in till fokusgrupper varierar med vilket ämne som behandlas och kan innefatta pensionärsgrupper, elevråd, representanter för kommunens internationella samverkansprojekt, näringslivsorganisationer med flera.

2.9 Uppföljning

Avfallsplanen ska följas upp vart fjärde år. För Lycksele innebär detta att en revidering av avfallsplanen behöver göras inför 2025, vilket också är en lämplig tidpunkt med tanke på den förändrade insamlingen av förpackningar och tidningar som väntas träda ikraft 1 januari 2025.

Den tillhörande aktivitetsplanen följs upp och uppdateras årligen och fastställs av kommunstyrelsen. Ansvarig för aktivitetsplanen är samhällsplaneringsenheten.

3 Styrmedel

Här beskrivs de styrmedel som kommer att användas för att bidra till att uppnå målen och genomföra aktiviteterna.

3.1 Föreskrifter och taxa

I föreskrifterna slås fast vad som ska gälla för hushåll, verksamheter och för avfallsverksamheten i kommunen avseende avfallshanteringens olika delar. Taxan kan utformas på ett sätt så att den styr abonnenterna till att välja det bästa alternativet ur resurs- och miljöhänseende genom exempelvis differentierade avgifter. En väl genomtänkt taxa kombinerat med bestämmelser i föreskrifterna bidrar till att önskvärd styrning gällande befolkningens beteende uppnås.

Nuvarande föreskrifter antogs i februari 2013. Arbetet gällande framtagande av nya föreskrifter har påbörjats parallellt med arbetet gällande avfallsplanen. Taxan kommer behöva omarbetas när matavfallsinsamling införs.

3.2 Information och kommunikation

Information är ett viktigt styrmedel. Avfallshanteringen och enskilda individers deltagande är viktigt för att uppnå resultat vilket också innebär att en förståelse behövs om varför det är viktigt att sortera och rent praktisk information avseende hur det ska gå till. De förändringar avseende separat insamling av matavfall som planeras genomföras under perioden kräver framförhållning och genomförande av olika informationsinsatser. Information löpande genom olika kanaler och information med varierat fokus behövs för att hela tiden fånga upp de som inte redan har kunskap eller vet hur avfallshanteringen i kommunen är uppbyggd.

Idag är hemsida och Facebook de huvudsakliga kanalerna för information till invånarna. Utöver det sker annonsering och information framförallt i lokala infoblad men även emellanåt i VK (Västerbottens-Kuriren). Vid akuta problem med avfallshämtningen används SMS-tjänst för att kunna meddela berörda abonnenter.

3.3 Upphandling

Vid inköp av produkter och tjänster inom den kommunala organisationen finns möjlighet att omvärdera och fundera igenom vad som faktiskt behöver köpas och i vilka kvantiteter. Kanske kan rutiner ändras eller behoven uppfyllas på annat sätt än genom nyinköp? Kan livslängden på produkter förlängas genom service och underhåll och genom att köpa produkter av bra kvalitet?

Kraven vid upphandling bör utformas så att marknaden triggas till utveckling, både av mer hållbart och miljövänligt producerade produkter som går att reparera men också av nya tjänster för reparation och uppgradering.

Idag sker ett aktivt arbete med att ställa miljökrav vid upphandlingar. Återvinning och tillverkning av nya sopkärl av återvunnen plast från gamla är ett exempel på miljökrav som ställs. Exempel finns också på pågående projekt med syfte att minska och förebygga att avfall uppstår, så som att minska matsvinnet genom att börja sälja matlådor av överbliven mat från skolköken.

3.4 Fysisk planering

Kommunens gällande översiktsplan är från 2006 och aktualiserades 2010. Arbetet med en revidering startades 2016 och planen gick ut för samråd 2018. I november 2019 tog kommunstyrelsens arbetsutskott beslut om att inledda ny översiktsplaneringsprocess för hållbarhetsintegrerad översiktsplan. Arbetet med en ny hållbarhetsintegrerad översiktsplan är påbörjat. I gällande översiktsplan framgår att kommunen ska verka för att källsortering införs och att kommunen genom information ska öka förståelsen för de åtgärder som behöver vidtas. I kommunen finns också framtaget en fördjupad översiktsplan för Lycksele stad.

Samarbetet gällande planer, strategier och bygglov förbättras kontinuerligt och det är viktigt att LAVAB ges en betydande roll i det arbetet. Eftersom en väl fungerande infrastruktur och hög servicenivå är viktig faktor för att nå ett gott insamlingsresultat och ökad återvinning är detta samarbete fortsatt viktigt för att kunna implementera goda avfallslösningar och möjliggöra god service och en positiv utveckling av avfallshanteringen.

Vid framtida planering av avfallshantering, liksom annan fysisk planering, kommer hänsyn behöva tas till ett förändrat klimat och de konsekvenser som ett förändrat klimat ger upphov till. För avfallshanteringens del kan det exempelvis handla om att vid extrem torka anpassa mellanlagring av avfall för att minska risken för brand eller planera och bygga avfallsanläggningarna utifrån ökad risk för översvämningar eller hård blåst. Klimatförändringar kan också exempelvis gynna invasiva arter, vilket ännu mer kan behöva beaktas vid hantering av massor så att spridning av dessa undviks.

3.5 Tillsyn

Vid tillsynsbesök kan möjligheten att påverka för förbättrad avfallshantering ske genom att ställa frågor om företags avfallslösning och också kunna anmärka på om avfallshanteringen är alltför bristfällig exempelvis avseende farligt avfall.

Möjligheten kan användas i den mån det är praktiskt möjligt och om misstanke föreligger om att avfallshanteringen är undermålig.

4 Behov av framtida insamlingsystem och anläggningar

4.1 Framtida avfallsmängder och flöden

a) Hushållsavfall

En generell trend i det svenska samhället är att den ökning av mängden hushållsavfall per person som tidigare skett, och som framförallt berott på ökade grovavfallsmängder, planat ut de sista 5 åren. Under 2018 gav varje svensk, utslaget på hela befolkningen, upphov till 466 kg hushållsavfall per person.

Starka ekonomiska intressen på marknaden och fokus på konsumtion av varor och tillväxt i ekonomin har medfört årliga ökning av avfallsmängder per invånare. Dock finns motkrafter mot denna trend, bland annat via avfallsbranschen, men även andra samhällsaktörer och genom en generellt ökad medvetenhet hos allmänheten om vikten av ett hållbart leverne. Det kan därför vara ett rimligt antagande att avfallsmängderna hålls relativt konstanta per invånare. Avfallsplanens åtgärder gällande exempelvis förebyggande och ökad återanvändning både inom kommunens verksamhet och i samhället är viktiga i detta sammanhang.

De senaste åren har trenden varit en svag minskning av antalet invånare i kommunen. Befolkningsförändringarna är inte av den storleksordning att det kan antas påverka mängden hushållsavfall märkbart under de närmaste åren.

Vid införande av matavfallsutsortering kommer ett nytt avfallsflöde uppstå, matavfall, samtidigt som det brännbara hushållsavfallet minskar. Insamling av matavfall planeras införas senast under 2022. När matavfallsinsamlingen är fullt utbyggd i kommunen beräknas mängden uppgå till ca 650 ton per år. Motsvarande minskning av brännbart avfall antas ske. En minskning av restavfallsmängden kan också förväntas tack vare utökad fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper som beskrivs närmare nedan.

På återvinningscentralerna bedöms utökade krav och vilja till förbättrad sortering och ökad återvinning öka antalet grovavfallsfraktioner som behövs. Förbättrad infrastruktur för att möjliggöra ökad återanvändning kan innebära något minskade avfallsflöden.

b) Producentansvar

Förordningsändringarna avseende förpackningar och returpapper kommer att innebära en utökad fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper vid villor, fritidshus och flerbostadshus. Till 2025 ansvarar producenterna för att insamlingen fullt ut ska ha byggts ut till samtliga hushåll i Sverige. Utbyggnad av fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper i villor, fritidshus och vid flerbostadshus och för kommunala verksamheter beräknas ge minskad mängd restavfall och ökad mängd förpackningar och returpapper.

För elektriska och elektroniska produkter har utvecklingen under senare år, enligt El-Kretsens statistik, gått mot fler produkter i antal men att varje produkt är mindre och lättare. Även användandet av batterier har ökat för att driva dessa elektroniska produkter. Mängden batterier och mängden elektriska och elektroniska produkter kan förväntas fortsätta öka ytterligare några år.

För ljuskällor och lysrör, bilar, däck och läkemedel bedöms mängderna inte förändras nämnvärt.

c) Verksamhetsavfall

Det verksamhetsavfall som uppstår i kommunen idag tas emot på kommunens avfallsanläggning eller via privata entreprenörer. Ingenting tyder på att mängderna verksamhetsavfall kommer att förändras den närmaste tiden på ett sätt som påverkar infrastrukturen för avfallsinsamling eller infrastruktur för mellanlagring/omlastning och behandling.

4.2 Insamlingssystem för förpackningar och returpapper

Fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper kommer för samtliga villor, flerbostadshus och fritidshus behöva byggas ut till 2025. Producentorganisationerna kommer i planeringen med införandet att samråda med kommunen. I processen med att införa fastighetsnära insamlingssystem för förpackningar och returpapper behöver kommunen på ett aktivt sätt bidra till att den lösning som slutgiltigt erbjuds blir så bra som möjligt och utgår från ett totalt sätt kostnadseffektivt upplägg med god service. Samordningsfördelar mellan insamling av mat- och restavfall och förpackningar och returpapper bör eftersträvas där så är möjligt, exempelvis genom att ställa dem vid samma insamlingsplats där gemensamma lösningar skapas.

Insamlingen i avfallsrum kan kompletteras med insamlingslösningar för smått elavfall, batterier och ljuskällor och möjligheter för att återanvända produkter.

4.3 Insamlingssystem för mat- och restavfall

Inom Region 10¹⁵ har kommunerna utfört en utredning för att undersöka möjligheterna till att utveckla insamlingssystemet i Region 10. Kommunerna i Region 8¹⁶ avser att gemensamt gå vidare med separat insamling av mat- och restavfall och planering för det pågår. Styrelsen i LAVAB har i februari 2020 tagit beslut om att införa obligatorisk matavfallsutsortering.

När insamlingen startar behöver också behandlingsfrågan för matavfallet vara löst. Tillsammans med övriga kommuner i Region 8 bör det utredas om behandlingen kan ske inom regionen eller i exempelvis Skellefteå.

4.4 Insamlingssystem för farligt avfall

Insamling av farligt avfall sker på kommunens ÅVC:er. Vid ÅVC:erna och ÅVS:er finns möjlighet att också lämna småbatterier. Mediciner lämnas till apotek som säljer receptbelagda läkemedel.

Farligt avfall uppkommer vanligen i små mängder, men är viktigt att samla in för att förhindra spridning av farliga ämnen. Elektiska produkter har ofta blivit mindre men ökat i antal då fler produkter används i vårt samhälle¹⁷. För att minska risken för att farligt avfall i form av batterier, glödlampor och smått elavfall läggs i restavfallet kan nuvarande insamling via ÅVC behöva kompletteras med insamling centralt i tätorterna.

4.5 Insamlingssystem för grovavfall

Insamling av grovavfall sker framförallt genom kommunens ÅVC:er i Lycksele, Kristineberg och Örträsk. ÅVC:erna är kommunens "ansikte" mot invånarna. En väl skött och väl fungerande ÅVC

¹⁵ Arjeplog, Arvidsjaur, Dorotea, Lycksele, Malå, Norsjö, Sorsele, Storuman, Vilhelmina och Åsele

¹⁶ Kommunerna i Region 10 förutom Arvidsjaur och Arjeplog

¹⁷ Enligt statistik från EI-Kretsen.

bygger förtroende för kommunens insamlingsystem av avfall. ÅVC:erna fyller också en viktig funktion som kontaktyta mellan invånare och avfallsverksamheten.

Lycksele ÅVC är öppet under kontorstider måndag till fredag men förlängd öppettid på måndagar. Lördagsöppet erbjuds vid några tillfällen i maj. Öppettiderna på Lycksele ÅVC kan behöva ses över för att bättre anpassas till hushållens behov. ÅVC:erna i Kristineberg och Örträsk är båda öppna en dag i veckan dagtid under några timmar. För Kristineberg och Örträsk kan servicen förbättras genom att möjliggöra för hushållen att lämna avfall under obemannade tider, exempelvis genom användandet av s.k. "Grönt Kort"¹⁸. Företag erbjuds möjligheter att mot avgift lämna grovavfall på ÅVC:erna vilket är en uppskattad service som bör behållas. Ett aktivt arbete behövs dock kontinuerligt för att säkerställa att företag betalar för sig.

Utöver insamling av grovavfall vid ÅVC:erna sker insamling av grovavfall under en bestämd helg varje höst i byar i kommunen för föreningar/samfälligheter som anmält sitt intresse för att delta.

Återvinningscentralerna är också naturliga platser för insamling av återanvändningsbart material och produkter som genom samarbeten med privata aktörer eller genom kommunala initiativ kan säljas vidare. På återvinningscentralerna sker idag ingen insamling av återanvändningsbart, så här finns potential till utveckling.

4.6 Avfallsanläggning för mellanlagring och omlastning

Kommunens avfallsanläggning har en viktig infrastrukturmässig funktion för att ombesörja en effektiv och rationell logistik gällande transport av avfall till behandling eller återvinning. För majoriteten av avfallet sker behandling eller återvinning utanför kommunens gränser och ofta i södra Sverige. De långa transportererna för många avfallsslag gör det också intressant att undersöka möjligheterna att transportera avfall på järnväg istället för på väg.

Antalet fraktioner kommer framöver utökas exempelvis genom införande av matavfallsinsamling. För mellanlagring av matavfall behöver utformningen förhindra olägenhet i form av exempelvis lukt och skadedjur. Även andra nya avfallsslag som uppstår när sortering och återvinning av olika materialslag utvecklas gör att anläggningarna behöver vara flexibla.

Kommunernas anläggningar för omlastning och mellanlagring kan också vara av intresse för producenterna för omlastning och mellanlagring av förpackningar och returpapper. Det är också bra ut ett samhällsperspektiv då resurserna vid kommunernas anläggningar, så som exempelvis maskiner, kan samnyttjas mellan kommunalt avfall och producenternas förpackningar och returpapper. Kommunerna kommer utifrån dialog med producenterna behöva ta ställning till om detta är ett alternativ i kommunen. För att upprätthålla god materialkvalitet och förhindra spridning av lättare materialslag krävs dock väderskyddad omlastning för vissa fraktioner.

¹⁸ "Grönt kort" är ett koncept där hushållen efter genomförd utbildning får tillträde till att lämna avfall på ÅVC utanför bemannade öppettider genom att använda ett inpasseringskort.

4.7 Behandling av matavfall

Vid införande av matavfallsinsamling kommer behovet av att behandla matavfallet och avsätta produkten att uppstå. För att miljönyttan med systemet ska bli god är det av stor betydelse vilken behandling som matavfallet genomgår och hur biogödslet/biogasen tas tillvara.

Närmaste behandlingsanläggningarna finns idag i Skellefteå. Ett annat alternativ är att skapa behandlingskapacitet lokalt för produktion av biogödsel. Möjligheter till behandling lokalt av matavfallet behöver utredas närmare.